

2009 Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı:25, s.41-49

**ANNE BABANIN ÇOCUĞA UYGULADIĞI CEZA İLE ÇOCUĞUN ANNE
BABAYA KARŞI SEVGİSİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Hatice KARAÇANTA¹

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, fiziksel cezanın cezayı uygulayan anne ve babaya yönelik çocukların duydukları sevgi üzerindeki etkisini araştırmaktır. Araştırmaya yaşları 12 ile 14 arasında değişen toplam 300 denek katılmıştır (deneklerin yarısı kız yarısı erkektir). Araştırmada veri toplama aracı olarak Fiziksel Ceza ve Sevgi Ölçekleri kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde t testi kullanılmıştır. Araştırmanın bulgusu, anneden ve babadan fiziksel ceza gören çocuklarla görmeyen çocukların anne ve babalarına yönelik sevgileri arasında anlamlı bir farklılığın bulunmamasıdır. Bulgular, literatürdeki ilgili başka araştırma bulguları ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fiziksel Ceza, Çocuğun Anne Babaya Sevgisi

**AFFECTS OF CORPORAL PUNISHMENT ON AFFECTION FOR PARENTS
AND, TO INVESTIGATE THE RELATIONS BETWEEN AFFECTION FOR
PARENTS**

ABSTRACT

The objectives of this study were to examine the affects of corporal punishment on affection for parents and, to investigate the relations between affection for parents The sample used in this study was composed of 300 children between the ages of 12 and 14 (Half of the subjects were girls and half were boys). Results of the study indicates that there is no significant difference, in terms of affection, for their parents between children physically punished and not punished by their parents. This findings were discussed in the light of the other findings in the literature.

Keywords: Corporal Punishment, Affection for Parents

1. GİRİŞ

Bilindiği gibi anne babanın çocuğa nasıl bir disiplin yöntemi uyguladığı çocuğun gelişimi açısından önem taşır. Ceza da bu disiplin yöntemlerinden biridir. Ceza bir davranışın ortadan kaldırılması için başvurulan bir davranış kontrol tekniğidir. Yerme, bir güdünün doyurulmaması, amaca ulaşmanın engellenmesi, maddi olanaklardan yoksun bırakma, fiziksel bir acı çektirme gibi tüm durumlar bireye acı verdiği ölçüde cezadır (Başaran, 1978: 54).

Ceza istenmeyen davranışı bastırmak için verilir. Ancak davranışı bastırmaya ek olarak cezanın başka etkileri de olabilmektedir. Ceza saldırgan davranışlara da yol açmaktadır. Azrin ve ark.'nın (1965: 171-180), yapmış oldukları araştırmada maymunların cezalandırma sırasında cansız cisimlere saldırdıklarını gözlemişlerdir.

Sears ve ark.'na (1953: 135-235) göre ceza çocuk saldırganlık ve bağımlılığının temel nedenlerinden biridir. Bandura, fiziksel olarak cezalandırılan çocukların saldırganlığı daha

¹ Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Gölbaşı/Ankara, 06830, hkaracanta@gazi.edu.tr

çabuk ve kolay öğrendiklerini ortaya koymuştur. Laboratuvar çalışmaları (Bandura, 1965: 589-595; Bandura Ross ve Ross, 1961: 575-582; 1963: 3-11), çocukların model aldıkları kişilerin saldırgan davranışlarını çok başarılı bir şekilde taklit ettiklerini göstermişlerdir. Hoffman (1960: 129-143)'ın, bir araştırmasında çocukların düşmanlıkları, inatçılıkları ve dirençleri ölçülmüştür. Bulgular anne tarafından sergilenen güç gösterisinin, çocukta düşmanlık duygularına yol açtığını göstermektedir. Babanın çocuğa güç gösterisi ise dolaylı yoldan olmaktadır: Gücünü anneye gösteren baba, annenin de kendi gücünü çocuğa göstermesine neden olmaktadır. Kısaca bu araştırma, eşler arasındaki ilişkinin çocuk davranışını etkilediğini göstermektedir.

Bir çocuğu saldırgan davranışları için cezalandırma, ona ceza tehdidi devam ettiği sürece saldırgan davranışlarını bastırmayı öğretmenin etkili bir yöntemi olarak düşünülebilir. Ceza, saldırgan davranışın gelecekte yinelenme olasılığını azaltabilir. Çocuk kardeşine vurursa cezalandırılacağını öğrenir ve vurmuyarak cezadan kurtulur. Daha genel olarak karşılığında ceza göreceğini düşündüğü sürece saldırgan olmayacaktır. Saldırganlığı için cezalandırılan bir çocuk evde daha az saldırgan olma eğilimindedir. Fakat çocuk evden uzakta olduğunda durum oldukça farklıdır. Evde saldırganlığı için şiddetle cezalandırılan bir çocuk dışarıda daha az cezalandırılan bir çocuktan daha saldırgan olmak eğilimindedir. Ceza evde saldırganlığa ket vurur fakat evden uzakta ona özendirir görünmektedir (Sears ve ark., 1953: 135-235).

Eron ve ark. (1963: 849-867)'nın araştırmaları ailenin sosyoekonomik düzeyi ile çocuk saldırganlığına uygulanan fiziksel cezanın okulda saldırganlığa yol açan en önemli faktör olduğunu göstermektedir. Evde uygulanan ceza, çocuğun okuldaki saldırganlığını arttırmaktadır. Çocuğun okulda gösterdiği saldırganlık ile içinde bulunduğu sosyal sınıf arasında da ilişki gözlenmiştir. Saldırganlıkları için evde ciddi biçimde cezalandırılan üst SED'den erkek çocuklar, arkadaşları tarafından en saldırgan grup olarak değerlendirilmiştir. Düşük SED'den kızlar saldırgan davranışları için yüksek SED'den kızlara göre daha ciddi biçimde cezalandırılmaktadır. Üst SED'den anneler, saldırganlıkları için başkalarının çocuklarına karşı daha çok fiziksel ceza uygulamaktadırlar. Düşük SED'den babalar hem kendi hem de başkalarının çocuklarına karşı daha fazla psikolojik ceza uygulamaktadırlar.

Cebiroğlu ve ark. (1974: 309-314), saldırgan davranan 7-14 yaşlarındaki çocukların %54'ünün dayakla cezalandırılan ailelerden geldiklerini saptamıştır. Özdoğan (1982: 45-50), sert ve baskıcı bir eğitim uygulayan ana-babaların çocuklarında serbest eğitim uygulayan ana-babaların çocuklarına oranla daha fazla davranış bozukluğu gözlemiştir. Rohner, Kean ve Courneyer (1991: 681-693), fiziksel cezanın evde, okulda ya da laboratuvar koşullarında çocuklarda saldırganlığın artmasıyla ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Larzelere'ye (1993: 142-147) göre de fiziksel cezanın olumsuz etkilerinden en önemlisi çocuklarda antisosyal bir saldırganlığa yol açmasıdır.

Yukarıda da belirtildiği gibi fiziksel cezanın çocuk saldırganlığı ile ilişkili olduğunu savunan araştırmacılar bulunmakla birlikte Örneğin Başaran, (1978: 196-210), kimi araştırmacılar fiziksel ceza ile çocuk saldırganlığı arasındaki ilişkiye farklı açılardan yaklaşmaktadır. Örneğin Steinmeitz (1979: 105-108), ceza ile saldırganlık arasındaki ilişkinin büyüklük ve yönünün, cezanın türü, ana-babanın ve çocuğun cinsiyeti ve cezanın şiddetiyle ilişkili olduğunu ileri sürmektedir. Çocuğa uygulanan ceza ile çocuğun saldırganlığı arasında doğrudan bir ilişkinin olmadığını savunanlar, disiplinin dayaktan daha karmaşık olduğunu savunmaktadır. Önemli olan denetim mekanizmalarının tümüdür.

Ailenin uyguladığı denetim mekanizmalarının tamamı çocuk üzerinde etkili olmaktadır. Pike (1993: 138-141), çocuk istismar edilmediği sürece uygulanan disiplin yöntemlerinin aile ve çocuk ilişkisindeki yerinin önemsiz olduğunu savunmaktadır.

Fiziksel cezanın çocuğu nasıl etkilediği ve ne gibi tepkilere yol açtığı büyük ölçüde çocuğun cezayı nasıl algıladığına bağlıdır. Ausubel ve arkadaşlarına göre, (1954: 173-184) "Ana-baba davranışı gerçek dünyada nesnel bir olaya da çocuğun benlik gelişimini öznel olarak çocuk tarafından algılanma biçimine ve algılanma derecesine bağlı olarak etkiler..." Demek ki ana-baba davranışı kişilik gelişimini doğrudan ve somut olarak değil, çocuk tarafından algılanmasına bağlı olarak etkilemektedir. Çocuğun algısı da içinde yaşadığı kültürden etkilenmektedir. Ana-babanın çocuğa yönelik davranışları ve uyguladıkları disiplin yöntemleri kültüre ve zamana göre farklılaşabilir. Belirli kültür ve zamanlarda bir davranış biçimi ya da disiplin yöntemi ağırlık kazanırken başka kültür ve zamanlarda başka davranış biçimleri ağırlık kazanabilmektedir. Belirli bir kültürde o kültürün çocuğa verdiği değerden ve yaygın olarak kabul gören ve uygulanan disiplin yöntemlerinden kaynaklanan çeşitli sorunlar olabilmektedir. Acaba çeşitli kültürlerde çocuk fiziksel cezayı nasıl algılamaktadır? Aşağıda bu konuyla ilgili araştırmalara yer verilmektedir.

Rohner ve Pettengil (1985: 690-693) bir araştırmalarında Koreli gençlerle Amerikalı gençleri, aile denetimine ilişkin algıları açısından karşılaştırmışlardır. Koreli gençler tarafından baskıcı olarak algılanan Koreli ana-babalar, hoşgörülü ana-babalardan daha sıcak ve daha az ihmalkar olarak algılanmışlardır. Amerikalı gençlerin ailelerinin denetimini değerlendirmeleri Koreli gençlerin değerlendirmeleriyle taban tabana zıt bulunmuştur. Rohner ve Pettengil (1985: 690-693) bu durumun kültürel farklılıkla ilişkili olduğunu savunmaktadırlar. Amerikalı gençler baskıcı bir ana-baba denetimini ana-babalarının saldırganlığı ve düşmanlığı ile ilişkilendirmekte ve denetimi gencin kişisel irade ve özerklik haklarına müdahale olarak değerlendirmektedirler. Bunun ötesinde ana-babanın denetimi gençlerin ana-babaların kendilerine güvenmediğini ve reddettiğini düşünmelerine yol açabilmektedir. Amerikalı gençler bireyselliğe, kişisel güvene, bireysel insiyatife ve özerkliğe dayalı batı değerleriyle yetişmişlerdir. Amerikalıların kültürel ideali ana-babaların çocuklarını özerk, kendine güvenen, kendi ayakları üzerinde duran bireyler olarak yetiştirmeleri temeline dayanır. Rohner ve Pettengil'e (1985: 690-693) göre, bu kültürel özelliklerden hareketle "Amerikalı gençlerin pek çoğunun baskıcı bir ana-baba denetimini ana-babaların çocuklarına yönelik saldırganlık ve düşmanlık duygularının bir göstergesi olarak değerlendirmeleri şaşırtıcı değildir".

Rohner ve Sircar (1987: 406-425), Antiller halkının büyük bir bölümünün paylaştığı yaygın bir kültürel görüşü ortaya çıkarmışlardır. Bu görüşe göre fiziksel ceza, iyi, sorumlu ve uygun bir ana-baba olmanın en önemli şartıdır. Bu kültürde çocuklar, "annemin / babamın beni sevdiğini biliyorum, çünkü o beni dövüyor" diye düşünmektedirler.

Rohner ve ark. (1991: 681-693) Batı Hint adalarında ana-babaların çocuğa uyguladığı fiziksel ceza ile çocuğun psikolojik uyumu arasında bir ilişki olup olmadığına ve fiziksel ceza ve psikolojik uyum arasındaki ilişkinin çocukların fiziksel güç kullanımını onaylayan bir kültürden olmalarına bağlı olarak değişip değişmediğine bakmışlardır. Araştırmada Aile Kabul-Red Ölçeği (PARQ Parental Acceptance-Rejection Questionnaire), Kişilik Değerlendirme Ölçeği (PAQ Personality Assessment Questionnaire), ve bu çalışmada da kullanılan Fiziksel Ceza Ölçeği (PPQ) (Parental Punishment Questionnaire) kullanılmıştır. Çocuklara uygulanan fiziksel ceza ile çocuğun psikolojik uyumu arasında doğrudan bir

ilişki bulunmuştur. Fiziksel ceza psikolojik uyum üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Burada fiziksel cezanın hangi sıklık ve şiddette uygulandığı da önemlidir. Sık ve şiddetli uygulanan fiziksel cezanın çocukta ciddi uyum sorunlarına yol açtığı araştırma bulguları arasındadır. Araştırmaya katılan çocukların büyük bir bölümü ılımlı bir sıklık ve şiddette cezalandırılmaktadırlar ve aileleri tarafından sevildiklerini hissetmektedirler. Erkekler kızlara göre daha sık ve şiddetli olarak cezalandırılmaktadır. Çocukların ait olduğu SED'e göre cezalandırmanın sıklık ve şiddeti değişmektedir. Üst SED'den aileler alt SED'den ailelere göre çocuklarını daha seyrek cezalandırmakta ve bu cezalar daha ılımlı olmaktadır. Araştırmanın ilginç bulgularından biri, çocukların %61'inin çocuk yetiştirmede dayak atmanın olumlu ve normal bir davranış olduğunu söylemesidir. Çocukların %73'ü anne tarafından dövülmenin kendi iyilikleri için olduğunu belirtmiştir. Yine çocukların %67'si "annemin beni sevdiğini biliyorum, çünkü o beni dövüyor" cümlesini onaylamıştır. Aynı araştırmada çocukların annelerine de sorular sorulmuştur. Annelerin %69'u dayak atmanın çocuk yetiştirmede olumlu ve normal bir davranış olduğunu, %86'sı dayak atmanın çocukların iyiliği için olduğunu belirtmiştir. Yine annelerin %93'ü hatalı davrandıklarında anababaların çocukları onları dövmelelerinin gerekli olduğunu düşünmekte, %94'ü "sopayı saklarsan çocuğu şımartırsın" ifadesini onaylamaktadır.

Trommsdorff (1985: 231-240), farklı kültürel değerlere sahip olan Japonya ve Almanya'da toplumsallaştırmayı bazı yönleri açısından karşılaştırmışlardır. Sonuçlar , Alman gençlerle karşılaştırıldığında Japon gençlerin aileleri tarafından daha çok kontrol edildiklerini ve kendilerinden itaat beklendiğini göstermiştir. Aileleri tarafından daha fazla denetlenmelerine karşın, Japon gençler aile denetimini daha kolay kabullenmektedirler. Gençler ailelerinin davranışlarını içinde buldukları kültürel inançlar çerçevesinde kavramaktadırlar; Anababa otoritesinin kabul gördüğü ve olumlu olarak değerlendirildiği bir kültürel ortamda gençler aileleriyle olumlu ilişkiler içinde olmaktan hoşnut olmakta, sıcaklık ve kabul edilme duygusu yaşamaktadırlar. Buna karşın, bireysellik ve bağımsızlığın daha fazla vurgulandığı Almanya'da, ailenin sıkı denetimine maruz kalan gençler kendilerini reddedilmiş olarak görmektedirler. Bu durumda anababanın itaat istekleri hoş karşılanmamakta ve. özerkliklerine saldırı olarak yorumlanmaktadır. Aynı durum Rohner ve Pettengill'in (1985: 524-528) araştırmasında da gözlenmektedir. Özetle bu iki çalışmanın sonuçlarına göre, Japonya ve Kore'de sıkı aile disiplini çocuklar tarafından anababalarının yakınlığı ve ilgisi olarak yorumlanırken, Amerika ve Almanya'da sevilme olarak algılanmaktadır.

Görüldüğü gibi anababa denetimi ve fiziksel cezanın çocuğu nasıl etkilediği ve onda ne gibi tepkilere yol açtığı çocuğun bunları nasıl algıladığına, bunları nasıl algılayacağı da içinde yaşadığı kültüre bağlıdır. Türkiye'de yaşayan çocuklar nasıl bir kültürel ortam içinde yaşamakta ve anababaları tarafından uygulanan fiziksel cezayı nasıl algılamaktadırlar? Türk aile yapısı nasıldır? Cezanın çocuk tarafından nasıl algılandığına ilişkin Türkiye'de yapılan araştırmalara aşağıda değinilmiştir.

Kağıtçıbaşı'nın (1970: 145-457) Türk ve Amerikalı gençlerle yaptığı karşılaştırmalı bir araştırmada ailenin duygusal atmosferinin iki boyutu ortaya çıkmıştır: sevgi ve kontrol (ya da yakınlık- düşmanlık ve kısıtlayıcı - ılımlı disiplin). Türk örnekleminde Amerikan örnekleminde daha çok aile kontrolünün bulunduğu saptanırken, ailede çocuğa gösterilen sevgi açısından iki örnek arasında hiçbir farkın bulunmadığı görülmüştür. Tipik Türk ailesi sevgi içeren, kısıtlayıcı bir aile olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'de kırsal kesimde yapılmış olan gözlem ve incelemeler, çocuklara değer verildiği ve sevgi gösterildiği halde, onların sık sık da fiziksel ceza ile cezalandırıldıklarını göstermektedir. Buna karşılık psikolojik disiplin tekniklerine ve özellikle de çocuğa sözel açıklamalarda bulunma gibi daha bilişsel nitelikteki tekniklere ender olarak başvurulduğu gözlenmektedir (Zeytinoğlu ve Kozcu, 1989: 77-84).

Amerika ve Avrupa toplumlarının orta sınıflarındaki gibi aile kontrolünün fazla olmadığı bir sosyal ortamda kısıtlayıcı ana-baba disiplini çocuklar tarafından ana-babalarının kendilerini sevmediği şeklinde algılanabilir. Oysa kısıtlayıcı bir disiplinin yaygın olduğu bir toplumda bu tür bir disiplin çocuklar tarafından normal olarak görülebilir ve bu yüzden de "anababa tarafında sevilme" olarak algılanmayabilir. Yukarıda da görüldüğü gibi kültürler arası araştırmalarda da bu yönde bulgular vardır (Örneğin Rohner ve Sircar, 1987: 406-425; Rohner ve ark., 1991: 681-693; Kağıtçıbaşı, 1970: 145-157). Çocuk kendi durumunu değerlendirirken kendini çevresindeki diğer çocuklarla karşılaştırır. Yani bu olgunun temelini "sosyal karşılaştırma süreci" oluşturur. Leon Festinger'in (1954: 117-140) Sosyal Karşılaştırma Kuramı iki temel düşünce içerir, insanlar kendilerini değerlendirmeye güdülenmişlerdir ve nesnel ölçütlerin bulunmaması durumunda kendilerini başkaları ile karşılaştırarak değerlendirirler. Bu, özellikle duygu ve heyecanlar söz konusu olduğunda doğrudur. Kişinin duygularının duruma uygun olup olmadığını gösteren nesnel ölçütlerin kıt olması nedeniyle başka insanlar başvurulabilecek tek bilgi kaynağını oluştururlar. Gerçekten bireyler büyük ölçüde uygun bir tepkiyi çoğunluğun gösterdiği tepki olarak tanımlarlar. Kısaca, çoğunluk tepkisi doğru kabul edilir; başka herşey bir anlamda yanlıştır. Çocuk zaten sıkı bir aile disiplininin yaygın olduğu bir toplumda yaşadığı için ailenin sıkı denetimi istisna değil bir kuraldır. Bu yüzden ailenin geleneksel sıkı kontrolü çocuk tarafından sevilme ya da reddedilme olarak algılanmaz.

Görüldüğü gibi ceza çeşitli boyutlarda ele alınmaktadır. Bilindiği gibi cezanın davranışı bastırma özelliği vardır. Bunun yanında cezanın vicdan gelişiminde çeşitli etkileri olmaktadır. Şiddet ve sıklık gibi bazı değişkenler cezanın etkililiğini arttırmaktadır. Çocuk taklit ya da model alma yoluyla ceza verenin davranışlarını kopya edebilmektedir. Bu da çocuğun saldırgan davranmasına yol açabilmektedir. Cezanın saldırganlık gibi başka olumsuz etkileri de olmaktadır. Ancak olumlu etkilerinden de bahsedilmektedir. Cezanın bir başka boyutu da ceza verene karşı duygulardır. Buna göre ceza, uygulayıcısına ve topluma karşı çocukta nefret duyguları geliştirebilmektedir. Bu noktada fiziksel cezanın anababayı sevmeme gibi olumsuz bir etkisinin olup olmadığı da sorulabilir. Yine fiziksel cezanın, anababanın fiziksel ceza kullanımını onaylayan bir kültürel ortamda yetişen çocuklar üzerinde anababaya ilişkin sevgiyi azaltma gibi bir etkisinin olup olmadığı sorusu ilginçtir. Amerika ve Avrupa gibi batı kültürlerinde fiziksel ceza çocuklarda anne ve babaya karşı sevgiyi azaltma gibi bir etki yaratırken aynı etki Japonya gibi doğu kültürlerinde görülmemektedir. Türkiye'de de doğu kültürüne yakın, geleneksel değerlerin hakim olduğu bir kültürel yapı vardır. Bu durumda Türkiye'de anababaları fiziksel ceza uygulayan çocukların anababaya yönelik sevgilerinin azalmaması beklenir. Bu çalışmanın amacı çocuklara uygulanan fiziksel cezanın cezayı uygulayan anababaya yönelik sevgi üzerindeki etkisini araştırmaktır.

Ana-babaların çocuklarına uyguladıkları fiziksel cezanın bazı olumlu etkileri olduğu söylenmekte ise de genel olarak olumsuz etkileri olduğu gösterilmiştir. Fakat çocuğun içinde bulunduğu kültürel yapının da cezanın etkisi üzerinde belirleyici olduğunu ileri süren görüşler vardır. Geleneksel bir yapının hakim olduğu Türkiye'de çocuk eğitimi ve

istenmeyen davranışların ortadan kaldırılması için sık kullanıldığı düşünülen fiziksel cezanın ve ana-baba denetiminin çocuk tarafından nasıl algılandığı ve ana babayı sevmeyi etkileyip etkilemediği, hem bilimsel bir merak konusu olarak ve hem de çocuk yetiştirme ile ilgili kişi ve kurumlar için önemlidir.

2. YÖNTEM

Araştırmada betimsel bir model kullanılmış, Sevgi Ölçeği toplam puanı ile Fiziksel Ceza Ölçeği'nin herbir maddesi arasındaki ilişki ve anababalarından fiziksel ceza gören çocuklarla görmeyen çocuklar arasında anne ve babayı sevmeye açısından fark olup olmadığı araştırılmıştır. Bu araştırmanın evreni Ankara'daki orta okulların 1. ve 2. sınıflarında okuyan kız ve erkek öğrencilerdir. Bu evrenden 100'ü alt, 100'ü orta ve 100'ü de üst sosyo-ekonomik düzeyi (SED) temsil etmek üzere seçkisiz yolla toplam 300 öğrenci seçilerek araştırmanın örnekleme oluşturulmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Sevgi Ölçeği (SÖ) ve Fiziksel Ceza Ölçeği (FCÖ) kullanılmıştır. Sevgi Ölçeği araştırmacı tarafından geliştirilmiş ve 35 maddeden oluşmuştur. Fiziksel Ceza Ölçeği ise Rohner (1991: 681-693) tarafından geliştirilmiştir. Araştırmacı tarafından geliştirilen Sevgi Ölçeği (1994), 35 maddedir ve her madde 5 basamaklı Likert tipi bir ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Bu ölçek çocukların anne ve babalarını sevmeye derecelerini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Biri anne, diğeri baba için olmak üzere aynı maddeleri içeren iki formu bulunmaktadır. Her maddenin seçenekleri "Hiç doğru değil" ile "Çok doğru" arasında değişmektedir. Her maddeden alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan 4'tür. Ölçeğin 7., 21., 31., ve 35. maddeleri tersine çevrilerek puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan ise 140'tır. Puanlar yükseldikçe anne ya da babaya yönelik sevgi artmaktadır. Ölçeğin güvenilirlik çalışması test tekrar test yöntemi ile yapılmış, 15 gün arayla aynı deneklere 2 kez uygulanarak iki uygulamadan alınan puanlar arasındaki korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Böylece güvenilirlik katsayısı ölçeğin anne formu için .58, baba formu için .80 olarak bulunmuştur. Bu katsayılar .05 düzeyinde anlamlıdır (Sd 97; p<.05).

SÖ'nin ölçüt puanları geçerlik katsayısının hesaplanmasında Aile Kabul ve Red Ölçeğinden (AKRÖ) yararlanılmıştır. AKRÖ, ailede çocuk ve anababası arasındaki kabul ve sıcaklığı SÖ de çocuğun anne ve babasına yönelik sevgisini ölçen bir ölçektir. Geçerliliği daha önceden saptanmış olan Aile Kabul Red Ölçeği (AKRÖ) puanları ile Sevgi ölçeği (SÖ) puanları arasında olumlu ve anlamlı bir ilişki ölçeğin geçerliğinin bir kanıtı sayılmıştır. Nitekim, SÖ'den alınan puanlar ile AKRÖ'den alınan puanlar arasında hesaplanan korelasyon katsayısı anne formu için .48, baba formu için .55 bulunmuştur. Bu korelasyon değerleri .05 düzeyinde anlamlıdır (Sd 97).

FCÖ ve ark. (1991: 681-693) tarafından geliştirilmiş, geçerlik çalışması yapılmış, 26 maddelik bir ölçektir. 1.madde, deneğe ailesi tarafından ceza uygulanıp uygulanmadığını, eğer uygulanıyorsa ne sıklıkta uygulandığını; 2. madde, uygulanan cezanın şiddetini; 3. madde cezanın zaman içinde tutarlı olarak uygulanıp uygulanmadığını; 4. madde, deneğin ne zaman cezalandırılıp ne zaman cezalandırılmıyacağını tahmin edebilme derecesini; 5. madde, deneğin haftada cezalandırılma sıklığını; 6. madde, deneğin cezayı haklı görüp görmeme derecesini; 7. madde, deneğe göre cezanın hakedilme derecesini; 8. madde, cezanın davranıştan ne kadar süre sonra verildiğini; 9. madde, anababanın cezanın nedenlerini açıklama derecesini ölçmektedir. 10'dan 26'ya kadar numaralanan maddeler tokat atma, sopa ile dövme gibi çocukların maruz kaldığı belli başlı ceza türlerine ilişkin bilgi toplamayı amaçlamaktadır. Bu maddelerden alınan puanlar toplanıp tek bir puan

haline getirilmektedir. Bu tek puan deneye kaç tür cezanın uygulandığını göstermekte ve ceza deneyimi olarak adlandırılmaktadır. Fiziksel Ceza Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlama çalışması araştırmacı tarafından yapılmıştır. Bu çerçevede ölçek önce türkçeye çevrilmiş, sonra çeviri 2 uzman psikolog ve 2 yabancı dil uzmanı tarafından kontrol edilip düzeltilmiştir. Fiziksel Ceza Ölçeğinin Türkiye'de güvenilirliği test tekrar-test yöntemi ile kontrol edilmiştir. Buna göre ölçeğin toplam puanları arasındaki korelasyon katsayısı anne formu için .60, baba formu için de .71 olarak hesaplanmıştır. Bu güvenilirlik katsayıları .05 düzeyinde anlamlıdır.

FCÖ'nün geçerliği hakkında bir fikir edinebilmek için Aile Kabul Red ölçeğinden de yararlanılmıştır. Fiziksel ceza puanı arttıkça AKRÖ'den alınan puanın düşmesi beklenir. FCÖ ile AKRÖ puanları arasında olumsuz ve anlamlı bir ilişki ölçeğin geçerliğine dair bir fikir verebilir. Nitekim FCÖ'den alınan puanlar ile AKRÖ'den alınan puanlar arasındaki korelasyon katsayısı hesaplanmış ve bu değer Anne formu için -.47, baba formu içinse -.59 bulunmuştur. Bu korelasyon değerleri .05 düzeyinde anlamlı bir ilişkiyi yansıtmaktadır.

2.1. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Ölçekler (SÖ ve FCÖ) uygulamada deneklere bir kezde verilmiş, araştırmannın genel amacından söz edilmiş, ölçeklere ait yönergeler okunmuş ve birer örnek verilmiştir. Deneklerden isim yazmamaları istenmiştir. Veriler toplandıktan sonra denekler cinsiyetlerine ve fiziksel ceza görüp görmemelerine göre sınıflandırılmışlardır. Verilerin çözümlemesinde t testi kullanılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Araştırmada Fiziksel Ceza ölçeği (FCÖ) ile Sevgi Ölçeği (SÖ) kullanılarak, anababa tarafından çocuğa uygulanan ceza ile çocuğun anababayı sevmesi arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada anne ve babadan fiziksel ceza gören deneklerle görmeyen deneklerin anne ve babaya karşı sevgi puanları arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığına bakılmış ve sonuçlar Çizelge 3.1'de gösterilmiştir.

Çizelge 3.1. Anne ve Babalarından Fiziksel Ceza Gören Çocuklarla Görmeyen Çocukların Sevgi Ölçeği Puanı Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Puanlara Uygulanan t-testi Sonuçları

		n	x	s	Sd	t
Anne	Sevgi Alan	195	3.45	.44	2.98	.33*
	Sevgi Almayan	105	3.40	.46		
Baba	Sevgi Alan	173	3.41	.45	2.98	.40*
	Sevgi Almayan	127	3.36	.52		

*p< .05

Çizelge 3.1'de görüldüğü gibi iki grup arasında sevgi puanları açısından anlamlı bir fark yoktur.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Anne ve babalarından fiziksel ceza gören ve görmeyen deneklerin anne ve babalarına yönelik sevgi puanları arasındaki farkların anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları Çizelge 3.1’de gösterilmiştir. Çizelge 3.1 incelendiğinde anne babadan fiziksel ceza gören deneklerle görmeyen deneklerin anne ve babaya karşı sevgi puanları ortalamaları arasında anlamlı farkın olmadığı görülmektedir. Bu bulgu bu konuda yapılan kültürlerarası araştırmalarla tutarlık göstermektedir (Rohner, Sirkar, 1987: 406-425; Rohner ve ark., 1991: 681-693). Japonya, Kore gibi geleneksel kültürün hakim olduğu toplumlarda anababanın uyguladığı fiziksel ceza çocukta anababayı sevmeme sonucuna yol açmamaktadır. Türkiye’de geleneksel kültürün hakim olduğu bir kültürdür. Türkiye’de yapılan bazı araştırmaların sonuçları da fiziksel ceza ile anababa çocuk arasındaki sevginin çocuğun cezayı nasıl algıladığına bağlı olduğuna işaret etmektedir Güneysu, 1982: 45; Zeyinoğlu ve Kozcu, 1988: 77-84). Fiziksel ceza uygulamalarına karşın, Türkiye’de çocuklara sevgi de gösterildiği görülmektedir. Çocuklar cezayı anababalarının ilgisi şeklinde yorumluyor olabilirler. Fiziksel cezayı anababasının ilgisi şeklinde yorumlayan çocuk onlara karşı olumsuz duygular geliştirmeyecektir. Çocuğun karşılaştırma grubu da önemlidir. Türkiye’de kendi ailesini diğer çocukların aileleriyle karşılaştıran çocuk, ailelerin fiziksel cezayı bir disiplin yöntemi olarak kullandıklarını görüyor olmalıdır. Bu durumda fiziksel cezayı normal kabul edip kendi anababasını suçlamaz ve onları sevmemezlik etmez.

5. KAYNAKLAR

- Ausubel, P. D., Balthazar, E. E., Rosenthal, I., Blackman, S., Leonard, S., Seymour, H., Welkowitz, J. (1954). “Perceived Parent Attitudes as Determinants of Ego Structure”. *Child Development*, 25: 173-184.
- Azrin, N. H., Hutchinson R. R., McLaughlin, R. (1965). “The Opportunity for Aggression as an Operant Reinforcer During Aversive Stimulation”. *Journal of Experimental Analysis of Behavior*, 8: 171-180.
- Başaran, E. İ. (1978). *Eğitim Psikolojisi*, 5. basım, Ankara :Bilim yayınevi.
- Bandura, A., Aletha, C.H. (1961). “Identification as a Process of Incidental Learning.” *Journal of Abnormal and Social Psychology*. 63: 311-318.
- Bandura, A., Ross, D., Ross, A. S. (1961). “Transmission of Aggression Through Immitation of Agressive Models”. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 63(3): 575-582.
- Bandura, A., Ross, D., Ross, A. S. (1963). “Imitation of Film Mediated Aggressive Models” *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 66(1): 3-11.
- Bandura, A. (1965). “Influence of Models' Reinforcement Contingencies on The Acquisition of Imitative Responses”. *Journal of Personality*, 1(6): 589-595.
- Cebiroğlu, R., Yurtbay, T., ve Bakan, G (1974). *Saldırgan Davranışlı Çocuklarda Bazı Psiko-Sosyal Etkenler*: 10. Milli Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Hacettepe Üniversitesi, 1: 309-314.

- Eron, D. L., Walder, O. L., Tolgo, R., Lefkowitz, M. M. (1963). "Social Class, Parental Punishment for Aggression, and Child Aggression" *Child Development*, 34: 849-867.
- Festinger, L. (1954). "A Theory of Social Comparison Process". *Human Relations*, 7: 117-140.
- Güneysu, S. (1982). "Anababaların Çocuklarına Karşı Tutumları ve Çocuklardaki Davranış Problemleri" *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 45.
- Hofman, M. L. (1960). "Power Assertion by The Parent and Its Impact on The Child" *Child Development*. 31: 129-143.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1970). "Social Norms and Authoritarianism: A Challenge to Psychology" *International Journal of Psychology*, 19: 145-457.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1988). *İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Basım Yayım Dağıtım.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1991). *İnsan Aile Kültürü*. İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Özdoğan, B. (1982). "Dokuz Yaş Çocuklarında Davranış Bozukluklarının Çevresel Nedenleri" *Psikoloji Dergisi*, 14-15, 4: 45-50.
- Pike, L.P. (1993). "Response to Oosterhuis: To Abolish or Fulfill?" *Journal of Psychology and Theology*, 21(2): 138-141.
- Rohner, P. R., Kean, J. K., Cournoyer, E. D. (1991). "Effects of Corporal Punishment, Perceived Caretaker Warmth, and Cultural Beliefs on The Psychological Adjustment of Children in St. Kitts, West Indies" *Journal of Marriage and the Family*, 53: 681-693.
- Rohner, P. R., Pettengil, M. S. (1985). "Perceived Parental Acceptance-Rejection and Parental Control Among Korean Adolescents" *Child Development*, 56(2): 524-528.
- Rohner, P. R., Sircar, C. M. (1987). "Caste Differences in Perceived Maternal Acceptance in West Bengal, India". *Ethos*, 406-425.
- Sears, R., Whiting, J., Novlis, V., Sears, P. (1953). "Some Child-Rearing Antecedents of Aggression and Dependency in Young Children". *Genetic Psychology Monographs*, 47: 135-235.
- Steinmeitz, S.K. (1979). "Disciplinary Techniques and Their Relationship to Aggressiveness, Dependency and Conscience" *Contemporary Theories About The Family*, 1: 105-108.
- Trommsdorf, G. (1985). *Some comparative aspects of socialization in Japan and Germany*, I. R. Lagunes and Y. H. Poortinga (Eds.), From a different perspective: Studies of Behavior Across Cultures, Lisse: Swets ve Zetlinger.
- Zeyinoğlu, S., Kozcu. Ş. (1989). "Fiziksel Çocuk İstismarı Konusunda Bir Araştırma" *Psikoloji Semineri*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 6-7: 77-84.